

Joaquim Pijoan Novel·lista, premi Sant Jordi

“A principis del segle XXI no pots inventar res”

El pintor i novel·lista Joaquim Pijoan ha passat de ser totalment desconegut a guanyar el premi Sant Jordi amb ‘Sayonara Barcelona’, publicada per Proa • L’obra és una visió crítica de la ciutat i del món de l’art, en què la revisió de la pròpia història té un pes important • Text: Francesc Bombí-Vilaseca • Foto: Miquel Anglarill

El protagonista de ‘Sayonara Barcelona’ torna a la ciutat després d’haver-ne desaparegut 25 anys, i vostè va publicar un llibre fa 25 anys i fins ara no havia tornat a publicar...

I encara estic desaparegut... Tampoc és pròpiament desaparició perquè mai he estat a la vida pública, i quan vaig guanyar el premi Documenta (1982) no tenia cap incidència mediàtica. A partir del premi Sant Jordi he fet algunes entrevistes i he sortit una mica a la premsa, això sí, però si no hagués guanyat el premi Sant Jordi continuaria desaparegut.

En tot aquest temps, però, ha publicat moltes cartes als diaris...

Sí, n’envio a l’AVUI i a *La Vanguardia*, els dos diaris que habitualment llegeixo. A més de les dels diaris també escric cartes a altra gent, que normalment no em contesta perquè sembla que el gènere epistolar està una mica mort, tot i que ara hi ha els e-mails, que no és ben bé el mateix però es torna a escriure. Vaig

començar a escriure’n fa molts anys, abans de tenir ordinador... Per a mi escriure és més una necessitat vital que una voluntat professional, primer perquè em dedico a una altra cosa i després perquè la manera com entenc l’escriptura no és la del professional que té una teoria literària, que té tota una arquitectura de com ha de fer el text; jo escric de manera molt visceral. La carta al diari és una manera discreta d’opinar, el que em costa més és anar a trobar una persona i donar-li la pallissa sobre el que penso... D’aquí ve en part el silenci editorial, més per culpa meva que dels altres.

Però bé que es va presentar a premis literaris i va enviar originals als editors, no?

Sí, però no gaires, tampoc. Entenc que l’editor rep una gran quantitat de textos i no té temps material de llegir-ho, i si no insisteixes una mica no et fan cas. Has de fer una cosa extraordinària perquè ho tirin endavant sense insistir.

“Escriure és més una necessitat vital que una voluntat professional”

I això és el que ha passat amb aquest llibre, no?

El que ha passat amb aquesta novel·la encara no ho sé, sóc el primer sorprès.

A més, acaba de publicar uns diaris a les Publicacions de l’Abadia de Montserrat...

És una coincidència. Ja estava preparat abans de guanyar el premi. És el diari de la meua vida de pintor, i de fet el volia publicar per intentar promocionar la meua carrera pictòrica, per donar a conèixer la meua obra, com una mena de targeta de presenta-

ció. La novel·la és la ficció i aquests diaris són la vida més quotidiana, en el meu cas va lligada una cosa amb l’altra, no puc destriar la pintura de l’escriptura.

Durant aquests 25 anys sense publicar, ha escrit força, però ‘Sayonara Barcelona’ és un llibre que s’emmiralla en el present gairebé immediat...

Hi ha una mica de trampa perquè un cop escrita la vaig actualitzar després, tot i que molt poc: el llibre està pensat el 2005, a la tornada d’un viatge del Japó, després de muntar-ho tot vaig incorporar-hi alguns fets molt recents que donen un to molt actual. Tampoc no és un llibre gaire treballat, sinó escrit a raig.

L’estil és bastant divers, i utilitza un narrador explícit...

Sí, i fins i tot és una mica caòtic. Hi havia una voluntat, que no sé si vaig aconseguir, de passar a la primera persona, agafant com si fossin els primers plans del cinema, per donar l’efecte de molta proxi-

mitat amb el lector. Això pot provocar una certa confusió, i algú ja m’ho ha dit. Però és un llibre una mica atípic i crec que com a premi Sant Jordi no hi comptava, però això mai se sap.

Però si no hi hagués comptat una mica no s’hi hauria presentat...

Això és com al rifa de Nadal, que hi juguem cada any... Però aquest llibre no l’havia presentat abans a cap altre premi.

Com va rebre la notícia que havia guanyat?

Jo estava comprant en una llibreria els regals de Nadal, i primer pensava que era una broma, però no podia ser perquè l’única persona que ho podia saber era la meua dona i era al Japó... Va ser una sorpresa, perquè era el dia abans i jo em pensava que aquestes coses ja se sabien abans...

I sonava un guanyador que no era pas vostè...

Les úniques interioritats del premi que conec les sé pel que

ha publicat l’Eva Piquer. Visc al marge del món literari i no tinc contactes que em puguin dir res, em limito a presentar l’obra i esperar a veure què passa, i no crec que canviï gaire, perquè ja tinc una certa edat i no em veig ni canviant d’hàbits i formant grupets o fent d’imparable...

Té la intenció de seguir publicant assíduament?

A mi m’agradaria trobar un editor i poder publicar sense haver d’anar a concursos. Un editor a l’antiga, que t’ajudi una mica en el text... com deia Pla: “Que pagui poc però que pagui”. El que m’ha faltat molt a mi durant tots aquests anys és el *feedback* d’algun lector amb el qual tingui confiança, no tinc un lector amic que em pugui orientar. He donat molt poc a llegir el que he escrit; d’amics en qui confio per llegir-ho en tinc un, però va molt enfeinat, com tothom.

La seva novel·la és una crítica dura i tendra de Barcelona...

No hi ha una clara voluntat

Diletant professional

Joaquim Pijoan (Santa Cristina d'Aro, 1948) va ser el primer sorprès quan va guanyar el premi Sant Jordi, però això no significa que fos casualitat. Si el protagonista de *Sayonara Barcelona* reapareix a la ciutat 25 anys després d'haver-ne fugit, Pijoan torna a l'escena literària tants anys després de guanyar el premi Documenta amb *Somni*. D'ençà de llavors havia seguit escrivint, ja sigui novel·les o dietaris, i la publicació d'aquesta nova novel·la coincideix amb l'edició del *Diari del pintor JP* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat).

Però l'autor no es defineix com a escriptor, sinó més aviat com a pintor, i de fet té molts trets coincidents amb els pintors que surten a la seva novel·la, fins al punt que les cares que pinta l'anomenat Basquià de l'Hospitalet "són una descripció del que faig, que sóc monotemàtic, fa molts anys que en faig i en tinc una gran col·lecció". En tot cas, no viu tan al marge de la societat com els seus personatges: "Potser el Quim seria la meva vocació cartoixana, una de les persones que m'hauria agradat ser, la posició del pintor radical a la vida i que no he sabut portar. Però tinc un nano de setze anys, estic hipotecat com tothom...". Econòmicament, no viu de la pintura ni de l'escriptura, i com el seu protagonista, també s'arriba a definir com a diletant. "Sempre dic que visc d'aires del cel i de clarors dels cims", insisteix.

"Jo no venc res a ningú, però sóc conscient que garbello el fum"

àcida, només en alguns moments. El món japonès és molt diferent de la societat llatina, i l'arribada aquí quan has passat allà un parell de mesos és molt forta: produïx un xoc, i el protagonista ho troba tot desgavellat, sobretot perquè passa d'un món a un altre. La societat nipona és molt jeràrquica però està molt ben organitzada, funcionen molt gregàriament... hi ha molt de contrast. El que ha passat aquí amb els trens de rodalies, per posar un exemple, és inimaginable allà: dimitiria fins i tot l'emperador. La gent, allà,

està educada per treballar, hi ha una cultura de la feina...

No se suposava que els catalans érem tan treballadors?

Això li agradava molt a Jordi Pujol fa vint anys. Quan es van començar a instal·lar empreses japoneses a Catalunya, Pujol feia un gran elogi del seu model, en què la feina més insignificant l'has de fer a la perfecció, i no hi ha el sentit despectiu d'aquí per una feina de poc pes. Al llibre també hi ha un cert elogi del fracàs, o una èpica del fracàs, que viscut aquí o allà és molt diferent: allà un escombriaire el veuries amb molta dignitat. Allà veuria les barraquetes que per exemple es fan els sense sostre a un barri d'Osaka, i no tenen la deixadesa d'aquí, són curiosos fins i tot amb la seva misèria, tot i que és la cara oculta de la seva societat. Hi ha una dignitat del fracàs. Però tota la vida és un gran fracàs, perquè ja estem condemnats a morir, i si no tens una fe en la resurrecció, que no és el meu cas... i en això sóc

més oriental, crec a tallar la cadena de les reencarnacions.

A la novel·la hi pesa l'arrel judeocristiana sobre l'orientalisme...

És una mica *new age*, és una contraposició...

Al seu 'Manifest psiconeoexpressionista', publicat a Internet, comença citant Déu...

L'ha llegit? Allò és molt anterior. En una crítica, Julià Guillamon deia una cosa com ara que "aquest no s'acaba de creure el que fa"... és exacte: el meu taló d'Aquil·les a la meua vida professional i personal és que no acabo de creure mai gaire res, hi ha un escepticisme portat molt a l'extrem. Si m'haig de confessar amb algun dels que jo considero grans escriptors, diré que això és un divertiment, no la veig, la gran novel·la, ni de Barcelona ni de res.

És un diletant, com el seu protagonista?

Jo no vinc del món artístic, la meua vocació és tardana, començo a pintar i a escriure

als trenta anys, a partir d'una convalescència. Abans venia d'un món totalment oposat, de negoci, com una auca del senyor Esteve però viscuda en una persona: jo començo un negoci familiar que va creixent i a partir d'una malaltia començo a pintar i a escriure. No vinc d'una formació acadèmica.

I per què creu que ha agradat, com a mínim al jurat, el seu llibre?

Fa poc vaig ser en un acte amb Vicenç Villatoro, i va parlar d'una novel·la atípica, molt arriscada en el sentit que comercialment pot ser un gran fracàs, que no és un Sant Jordi clàssic... Però del jurat no m'han donat una raó objectiva ni m'han dit que l'havien premiada per això o per allò.

Alguns personatges semblen extrets de la Barcelona real, com per exemple l'escriptor Màrius Q...

Ha de ser algú que escrigui a *La Vanguardia*... M'han dit si és el Baltasar Porcel o el Màrius Serra... El que m'agrada

més és el Quim Monzó, crec que és el gran narrador, és el nostre Kafka en el sentit d'un realisme i una descripció perfectes, i ho fa tant als articles com als llibres.

I l'Alfons podria ser una paròdia de Vicenç Altaió...

Però tampoc no el conec, vaig agafar un prototip de funcionari de la cultura i després vaig inspirar-me en les sigles del KRTU per fer el KKQ. És que original, original tampoc ho és, la novel·la.

Escriu pensant més en la reflexió posterior o directament en l'argument?

Vaig intentar fer una ficció que tingués una certa força de la realitat, i vaig fer aquesta història d'amor, el contrast entre cultures... La idea parteix del xoc de quan vinc del Japó... No és una novel·la feta amb una gran arquitectura, pensada i raonada. La crítica que se m'ha fet, i encertada, és que és desigual, que els temps narratius no estan ben compensats. Aquesta novel·la

és tal com pinto, faig una pintura expressionista en què comences el quadre sense saber com acabarà, arribo a l'estudi, poso música de jazz o el que em sembli i començo a posar taques i el quadre va creixent, treballant sobre la marxa, per bé i per mal. Pots fer combinacions d'això i d'allò però em sembla que a principis del segle XXI no pots inventar res. Jo la veig més com una antinovella amb antiheroi i antiestil que no pas una voluntat d'estil en els termes convencionals. És una novel·la postmoderna; la ironia i la fragmentació són elements de la postmodernitat, com aquest no acabar-te de creure el que fas... És una novel·la post-Fòrum, la Barcelona que jo descriu ha perdut pistonada, amb aquesta persistència d'un mateix equip que es van rellevant i venent fum...

I vostè també ven fum?

Jo no venc res a ningú, però sóc conscient que garbello el fum.